

УДК 361.164.23:631.452

Н. А. Спринчук,

к. е. н., ст. науковий співробітник,

Інститут кормів та сільського господарства Поділля НААН України

СВІТОВИЙ ДОСВІД ДЕРЖАВНОЇ ПІДТРИМКИ ІНВЕСТИЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ У КОРМОВИРОБНИЦТВІ ДЛЯ СКОТАРСТВА

У статті на основі аналізу світового досвіду державної підтримки виробництва кормів запропоновано шляхи стимулювання державою інвестицій у кормовиробництво для скотарства.

In the article on the basis of analysis of world experience of state support of production of forage the ways of stimulation of investments the state are offered in production of forage for the cattle breeding.

Ключові слова: кормовиробництво, скотарство, державна допомога, інвестиції, субсидії, лізинг, агрострахування.

Key words: production of forage, cattle breeding, state help, investments, subsidies, leasing, agrostrakhuvannya.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Скотарство є основним напрямом тваринництва в Україні. З року в рік його розвиток характеризується зменшенням поголів'я тварин та обсягів виробництва продукції, занедбанням фермерських господарств. Тому актуальним завданням держави сьогодні стає створення сприятливих умов для залучення інвестицій у скотарство та в кормовиробництво для скотарства.

Інвестиційно привабливим кормовиробництво для скотарства може стати лише за умови постійної підтримки кормовиробників державою у формах та обсягах, які забезпечили б прибутковість діяльності та інвестицій у даній галузі. Така практика державної підтримки демонструє досить непогані результати в розвинених державах. Це й зумовлює актуальність даної статті.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Проблема державного регулювання сільського господарства виникла давно і неодноразово ставала об'єктом дослідження вітчизняних та зарубіжних науковців. Зокрема, дослідженням даної проблематики займалися вітчизняні науковці та економісти-аграрники М.І. Кісіль, М.Ф. Кропивко, І.В. Красовська, П.Т. Саблук, та інші.

Нині є підстави більш детального вивчення зарубіжного досвіду державної підтримки досліджуваної галузі. Це пов'язано з тим, що Ук-

раїна, ставши членом СОТ, маючи в перспективі довгострокову ціль — вступ до ЄС, повинна проводити аграрну політику у відповідності до вимог СОТ та з наближенням до вимог Єдиної аграрної політики ЄС. Вищезгадувані міжнародні організації ставлять цілком конкретні обмеження державної допомоги сільськогосподарським виробникам, що потребує вдосконалення наявної в Україні системи державної підтримки з урахуванням досвіду розвинених держав.

ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ

Зважаючи на актуальність залучення інвестицій у кормовиробництво для скотарства, метою даної статті стала розробка рекомендацій щодо форм та обсягів державної підтримки інвестиційних процесів у цій галузі.

Відповідно до поставленої мети основними завданнями дослідження стало: визначення поняття та значення державної підтримки інвестиційних процесів у кормовиробництві для скотарства; характеристика основних форм, методів та напрямів державної підтримки інвестицій у кормовиробництво; аналіз механізму державної підтримки з метою розвитку кормовиробництва для скотарства в зарубіжних країнах.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Державна підтримка інвестиційних процесів у кормовиробництві для скотарства має

на меті стимулювання інвестицій у кормовиробництво. Отже, це не тільки тактичний прийом, але й стратегічний ресурс, спрямований на вирішення пріоритетних, перспективних завдань розвитку скотарства.

Державну підтримку досліджуваної галузі можна класифікувати за різними підходами: за напрямками (фінансова та організаційна допомога); за відповідністю до вимог СОТ (що підлягають скороченню і не підлягають); за об'єктами впливу (на придбання основних засобів, на покращення родючості ґрунту, на придбання насіння тощо); за рівнями підтримки (підтримка великотоварного виробництва, середніх та дрібних фермерських господарств, особистих селянських господарств); за термінами реалізації (короткострокові, середньострокові, довгострокові); за джерелами фінансування (з Державного бюджету, з місцевих бюджетів) тощо.

Залежно від напрямів, на нашу думку, державну підтримку інвестиційних процесів у кормовиробництві для скотарства можна поділяти на: фінансову підтримку та організаційну (нефінансову) підтримку (рис. 1).

Державна підтримка інвестицій у розвиток кормовиробництва для скотарства в економічно розвинутих країнах передбачає впровадження наступних заходів:

1. Підтримка доходів виробників — як правило, включає прямі державні платежі, компенсацію за збитки, зумовлені стихійним лихом та реорганізацією виробництва.

2. Цінове втручання, спрямоване на підтримку внутрішніх цін на продукцію, встановлення квот і тарифів, податків на експорт та імпорту продовольства.

3. Компенсація платежів, яка призначена для субсидування виробників, що купують засоби виробництва, субсидування виплат за отримання кредиту та за страхування майна.

4. Створення сприятливих умов для розвитку ринку, тобто виділення державних засобів на розвиток і розробку ринкових програм.

5. Сприяння розвитку виробничої інфраструктури, що ґрунтується на виділенні державних засобів для реалізації заходів довгострокового характеру, що забезпечують ріст ефективності кормовиробництва.

6. Виконання регіональних програм, які спрямовуються в основному на розвиток ви-

Рис. 1. Напрями державної підтримки інвестиційних процесів у кормовиробництві для скотарства

робництва. Ці заходи державної підтримки поширені у США, Канаді та країнах ЄС.

7. Макроекономічна політика, яка включає методи державного регулювання АПК, які не пов'язані безпосередньо з кормовиробництвом, але впливають на ефективність його функціонування [2; 4].

Практично в усіх країнах ОЕСР (окрім Нової Зеландії і США) підтримка виробників є домінуючим компонентом, що перевищує 70% сукупної сільськогосподарської підтримки. Проте, в порівнянні з 1986—1988 роками значення підтримки виробників скоротилося у більшості країн, при цьому доля підтримки загальних послуг помітно збільшилася. На фінансування загальних послуг в країнах ОЕСР припадає від 75% (Нова Зеландія) до 15% (Швейцарія) сукупних бюджетних трансфертів сільському господарству. За останнє десятиліття значення загальних послуг у сукупній державній підтримці сільського господарства зросло майже в усіх країнах [5].

Важливим напрямом державної підтримки інвестиційних проектів у кормовиробництві для скотарства останнім часом стає аграрне страхування та його субсидування. В основному субсидується мультиризикове страхування кормових культур (тобто страхування від переліку ризиків, який може налічувати більше 10 різних ризиків). Найбільш розвиненими і ефективними програмами у світовому масштабі вважаються системи агрострахування Канади, США й Іспанії. У вищезгаданих країнах уряд виділяє значні кошти на підтримку страхування сільгоспвиробників, основним завданням якого є стабілізація доходів фермерів [6].

Частіше уряд підтримує агрострахування шляхом субсидування страхових премій (тобто компенсуючи частину вартості страхування). Стандартною умовою є компенсація 50% сплаченої премії (вартості послуги страхування) при рівні покриття в 70%. Проте в різних державах диференційовано підходять до субсидування премій. Так, в Канаді, США та Іспанії страхування деяких видів фруктів, овочів і сільськогосподарських тварин субсидується у більшому об'ємі (від 60 до 80%), а кормові культури, як менш стратегічно значимі, субсидуються тільки на рівні 30—40% [6].

З урахуванням вивченого досвіду державної підтримки розвитку кормовиробництва для скотарства у розвинених державах, можна зробити висновок, що пріоритетними напрямками аграрної політики в Україні має бути:

- наявність середньострокової стратегії розвитку сільського господарства і продовольчого ринку, складеної у вигляді закону;

- можливість розподілу сфер державного регулювання за цілями і механізмами реалізації, які охоплюють продуктові програми, програми підтримки доходів фермерів, програми стимулювання попиту, розвитку сільської місцевості, зовнішньоторговельне регулювання, екологічні програми;

- встановлення конкретних цінових параметрів і загального обсягу фінансування по кожній із програм. Такі заходи стимулюють зниження фермерських затрат на кормовиробництво, оскільки підтримка продуктових програм не має форми дотацій на придбання матеріально-виробничих чи кредитних ресурсів, а прив'язується до площ посівів або до обсягів виробництва конкретного виду кормової продукції;

- уніфікація підходів до надання фінансової підтримки і можливостей вибору для фермерів, які прагнуть брати участь в конкретній програмі і, відповідно, отримувати від цього фінансові ресурси чи не приймати участі в цій програмі;

- поступове обмеження заходів "жовтого кошика" в сторону заходів, які здійснюються в рамках "зеленого кошика", і таким чином усвідомлення екологічної і соціальної спрямованості сільського господарства;

- розробка законодавчих та підзаконних основ державної підтримки інвестиційних процесів у кормовиробництві для скотарства на середньострокову або довгострокову перспективу;

- зміна та внесення окремих доповнень до законів здійснюється лише у випадку настання форс-мажорних обставин;

- побудова дієвого інституційного механізму здійснення та контролю за наданням державної допомоги кормовиробникам.

Вивчення досвіду країн ЄС дає можливість Україні шукати власні варіанти підвищення ефективності бюджетних витрат [3], зокрема на розвиток кормовиробництва для скотарства.

ВИСНОВКИ З ДАНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

Стабільний прогрес у розвитку кормовиробництва для скотарства значною мірою залежить від комплексних підходів, у яких враховується ціла низка відповідних заходів на усій протяжності виробничо-збутового ланцюжка. Державний підхід, що об'єднує в собі підвищення якісного рівня кормів і фуражу, консультації та інші заходи з поліпшення методів господарювання, а також доступ до засобів виробництва, кредитування, інформації про стан кормового ринку і до самого ринку мають важливе значення для забезпечення стійкого розвитку кормовиробництва для скотарства на інвестиційній основі.

Література:

1. Закон України "Про державну підтримку сільського господарства України" від 24.06.2004 № 1877-IV [Електронний ресурс] // Відомості Верховної Ради України (ВВР). — Режим доступу.: <http://www.rada.gov.ua>

2. Алейнікова О.В. Особливості досвіду державного регулювання аграрного сектора економіки зарубіжних країн [Електронний ресурс] / О.В. Алейнікова. — Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Nvamu_upravl

3. Бородіна О.М. Інституційні засади змін державної підтримки аграрного сектора України відповідно до вимог СОТ / О.М. Бородіна, С.В. Киризиук // Економіка і прогнозування. — 2008. — № 3. — С. 87—105.

4. Шевченко Н.О. Особливості державного регулювання аграрного сектора економіки в країнах ЄС [Електронний ресурс] / Н.О. Шевченко. — Режим доступу: www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/N

5. Шик О. Регулирование аграрных рынков и поддержка сельхоз-производителей / Под ред. О. Шик. — М.: ИЭПП, 2007. — 141 с.

6. Шинкаренко Р. Международный опыт страхования сельскохозяйственных рисков [Електронний ресурс] / Р. Шинкаренко. — Режим доступу: <http://www.agroinsurance.com/ru/pratice>

Стаття надійшла до редакції 10.07.2012 р.